

УДК 329.8(420)

М. М. Кулачинський, канд. політ. наук

**«КЛЕГГОМАНІЯ»
У ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПЕРЕГОНАХ
ДО БРИТАНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ
У ТРАВНІ 2010 р.**

Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

УДК 329.8(420)

М. М. Кулачинский

«КЛЕГГОМАНИЯ» В ПРЕДВЫБОРНЫХ ГОНКАХ В БРИТАНСКИЙ ПАРЛАМЕНТ В МАЕ 2010 г.

Одесский национальный медицинский университет, Одесса, Украина

В статье была рассмотрена сущность парламентских выборов 2010 г. в Великобритании, которые продемонстрировали свою неоднозначность и беспрецедентность из-за привлечения такого вида политической борьбы, как теледебаты, и многочисленных Интернет-порталов. Никогда еще британская нижняя палата не видела в качестве политических союзников две крайне противоположные силы тори и либерал-демократов, которые впервые создали политический союз и несут общую ответственность. Кроме того, имеем теперь и общее правительство, в котором либерал-демократы впервые, находясь в союзе с тори, заняли первые правительственные должности в кабинете консерватора Дэвида Камерона.

Ключевые слова: Британия, выборы 2010, Д. Камерон, Г. Браун, Н. Клегг, Лейбористская партия Великобритании, Либерально-демократическая партия, Консервативная партия, коалиционное правительство Великобритании.

UDC 329.8(420)

М. М. Kulachinsky

“CLEGGMANIA” DURING BRITISH PARLIAMENTARY ELECTIONS IN MAY 2010

The Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine

The article discusses the essence of parliamentary elections 2010 in Great Britain, that showed the ambiguousness and unprecedentedness by bringing in of such type of political fight as TV debates and numerous the Internet of portals. Never before the British lower chamber saw as political allies two extremely opposite forces of Tory and liberal-democrats, that first created a political union and bear the general responsibility. In addition, we have also common government, in that liberal-democrats being in an union with Tory first held first governmental positions in the cabinet of conservative David Cameron.

Key words: Britain, elections 2010, D. Cameron, G. Brown, N. Clegg, Labour party of Great Britain, Liberal-democratic party, Conservative party, coalition government of Great Britain.

Однією з найбільш примітних і неординарних за своїми наслідками особливостей передвиборчої кампанії 2010 р. стала участь лідерів трьох провідних партій: Девіда Камерона від консерваторів, Гордона Брауна від лейбористів і Ніка Клегга від ліберал-демократів — у теледебатах країни. Нагадаймо той факт, що для Британії не властиве на політичній арені таке явище, як теледебати, яке прийшло сюди з-за океану.

Більше того, вже сам факт участі представника від лібдемів Ніка Клегга був певною мірою неординарним рішенням, оскільки вперше у післявоєнній історії його порівнювали з лідерами «головних» партій, тим самим істотно піднімаючи шанси «третьої» партії на успіх. В останні дні перед виборами лідери лейбористів і консерваторів та їх команди намагалися «відіграти назад». Як видно з результатів голосування, в якійсь мірі їм вдалося понизити рейтинг ліберал-демократів. Проте відсунути їх на узбіччя політичного процесу вже не вдалося.

Першим і, здавалося б, головним результатом теледебатів, особливо першого раунду, який відбувся 15 квітня 2010 р., став несподіваний зліт

рейтингу ліберальних демократів та їх лідера. Подальші опитування громадської думки зафіксували сенсаційний результат: близько 60 % телеглядачів віддали перевагу (з точки зору справленого на них враження) Клеггу, тимчасом як Камерону і Брауну — відповідно 22 і 17 %. Зрозуміло, що за цим зріс рейтинг і самої партії [3].

Відразу після такої сенсації заговорили про «феномен Клегга», «клеггоманію», а репортери в один голос заявили, що після У. Черчилля жоден з партійних лідерів Великобританії не досягав такого високого рівня популярності. У наступні дні рейтинг ліберальних демократів знизився, хоча вони ще довго продовжували йти майже рівень з лейбористами.

Проте результати виборів не підтвердили очікування ліберальних демократів у тому, що «тектонічне зрушення» в перевагах електорату (як назвав відмічені вище зміни Нік Клегг) дозволить їм звільнитися від кліше «третьої партії».

Як відмічають відомі британські оглядачі, теледебати відтепер посядуть провідне місце в ході подальших виборчих кампаній загальнонаціонального рівня, бо жодна партія вже не зможе, не

завдавши собі шкоди, відмовитися від них. Впровадження теледебатів у практику передвиборчої боротьби не лише багато в чому міняє сам хід перегонів, але й істотно впливає на їх результат [2].

«Кабінетне правління» і кабінет міністрів у Великобританії вже досить давно стали втрачати присмак колективного органу, який відіграє провідну роль в ухваленні найважливіших політичних рішень (про це писали компетентні британські аналітики і не лише вони). Найяскравіше «президентський» стиль правління демонструвала Маргарет Тетчер, а після неї Тоні Блер. Добре відомо, як Блер буквально нав'язав своїм колегам рішення про вторгнення в Ірак [6].

Подібним же чином приймалися і багато інших рішень у сфері внутрішньої та зовнішньої політики.

Сам же лідер лібдемів заявив, що він захоплений тим, що теледебати, які давно пропонувалися, нарешті відбудуться. Після винятково поганого року для політиків, зокрема через скандал про компенсації витрат, дебати дають змогу зацікавити, знову захопити людей політикою.

Нік Клегг, як відомо, має ще й українське коріння. Він є правнуком Олександри Гнатівни Закревської, старшої сестри Марії Закревської-Бенкендорф-Будберг, відомої серед британців як чарівна шпигунка Мура Будберг, або «російська Мата Харі» [1].

Олександра Гнатівна Закревська, у свою чергу, була дочкою представника останнього, п'ятого покоління роду Закревських на полтавській землі Гната Платоновича Закревського, головного прокурора Сенату Російської Імперії, людини ліберальних поглядів і європейської освіченості, статті якого з'являлися у багатьох тодішніх російських журналах і торкалися гострих юридичних проблем.

До речі, цей родовий маєток Закревських у 1840-х роках п'ять разів відвідував Тарас Шевченко і навіть сватався до однієї з прабабусь Ніка Клегга Ганни Іванівни Закревської, образ якої відомий в історії завдяки чудовому портрету, створеному Великим Кобзарем [1].

За п'ять років перебування в парламенті Клегг зміг вивести свою партію з політичної тіні на передові позиції, повторюючи своє незмінне гасло про те, що політикові у Великобританії час працювати по-новому.

Незважаючи на своє слов'янське коріння, сам Клегг ніколи не мучився питанням, куди рухатися країні: до Європи чи Азії. Лідер ліберал-демократів є одним із найпроєвропейських британських політиків.

Він говорить французькою, іспанською, німецькою та голландською мовами, вчився в Угорщині та США, одружений з іспанкою, виступає за поглиблення зв'язків Великобританії з Євросоюзом. Вступивши в коаліцію з євроскептиками-консерваторами, Клеггу довелося відмовитися

від своїх амбітних планів щодо приєднання до зони євро, проте поки що угода ця «підвішена» на п'ять років — до наступних парламентських виборів 7 травня 2015 р. [4].

Ліберал-демократи традиційно належать до центристів, але на політичній арені схилиються до лівих лейбористів. Клегг і сам приєднався до них після роботи в «лівих» виданнях і виступає за широку соціальну підтримку найменш забезпечених верств населення.

Нік Клегг увійшов до парламенту від англійського округу Шеффілд-Хеллам усього кілька років тому — у 2005 р. Уже через два роки він зміг очолити свою партію під протекцією колишнього лідера лібдемів сера Мінгуса Кемпбелла. Таким чином, у 40 років Клегг став наймолодшим в історії Великобританії партійним лідером [5].

Із самого початку, і Клегг любить це повторювати, він прийшов у політику, щоб змінити політичну систему Великобританії. Під цим гаслом він послідовно вів свою партію до нинішніх виборів.

Фінансово-економічна криза та всі перелічені нами прорахунки лейбористів насамкінець змусили британський електорат вибрати так званий підвішений парламент, що само по собі є рідкістю у політико-правовій системі Великобританії. Жодна з політичних сил не має у парламенті впевненої більшості, тому партіям, які перемогли на виборах, доводиться озиратися одна на одну, і, головне, вони мають враховувати думку виборців. У такому парламенті кожна з двох великих політичних партій прагне заручитися підтримкою «третьої партії», наприклад ліберал-демократів, що, у свою чергу, приводить до ситуаційного коректування політичної платформи, з якою та чи інша політична сила йшла на вибори. Та виникає питання, чи був до цього прецедент альянсу торі з лібдемами? Відповідь проста — ні. Хоча спроба такого альянсу раніше була. Так, ще у 1974 р. лідер консерваторів Едвард Хіт, який програв парламентські вибори, намагався заручитися підтримкою лідера лібдемів Джеремі Торопа, але дістав відмову [12]. А тут новий лідер лібдемів Нік Клегг став другою людиною у кабінеті консерватора Девіда Камерона у чині віце-прем'єра. Цікаво, що така посада вводилася в країні дуже рідко, за досить вагомими причин, наприклад, у роки Другої світової війни (прем'єр консерватор Уїнстон Черчилль, віце-прем'єр лейборист Клемент Еттли).

Нік Клегг після виборів заявив, що голоси своєї партії він віддасть найсильнішій політичній силі [11], якою виявилися «молоді торі». Політичний альянс торі та лібдемів будувався за такою формулою: «вступити в союз з торі — значить не мати серця, вступити в союз з лейбористами — значить не мати голови». Зрозуміло, що він складається з компромісу обох партій, в якому консерватори погодилися з тим, що реформа виборчої

системи має трансформуватися з мажоритарної в плюральну, тимчасом як лібдеми погодилися на скорочення дефіциту державного бюджету за рахунок скорочення соціальної сфери.

Зрозумілим є те, що міцність сучасної британської політичної коаліції побудована на зовнішній загрозі для країни у вигляді світової фінансово-економічної кризи. Тут необхідно відсунути свої політичні амбіції та розбіжності на задній план задля спасіння економіки країни. Однак слід підкреслити й той факт, що з покращанням економічної ситуації в країні даний політичний альянс буде слабнути і партії знову на перше місце ставитимуть інтереси свого виборця.

Ліберал-демократи сподіваються на те, що реформування виборчої системи дасть їм можливість приходити до парламенту країни та претендувати на державні посади або одноосібно, або у складі різних коаліцій. Бо саме пропорційна система (система єдиного перехідного голосу), яка практикується на регіональному рівні в країні, дасть їм цю можливість.

Голосуванню у стані лібдемів передували гарячі дискусії в пресі, у тому числі публікація в щотижневику «Обсервер» статті колишнього глави ліберал-демократів Чарльза Кеннеді, який пообіцяв, що проголосує проти укладеної угоди з торі, оскільки цей союз «назавжди зруйнує плани створення прогресивного лівоцентристського союзу у британській політиці».

Свої серйозні сумніви у правильності зробленого Клеггом кроку також висловили й інші екслідери лібдемів Педді Ешдаун і Мензіс Кемпбелл, а також Девід Стил — колишній багаторічний глава Ліберальної партії Великобританії, яка була материнською партією лібдемів [9].

Проте Клегг, який ніколи не виключав прихід лібдемів до влади на правах коаліційної сили, зумів утримати внутрішньопартійну ситуацію під надійним контролем. Не виключено, що на позицію однопартійців Клегга не останній вплив зробила заява Камерона, який пообіцяв, що Клегг, призначений заступником глави уряду, увійде до «ядра кабінету міністрів», представленого переважно консерваторами [10].

Коаліції ще належить переконати виборців у тому, що створені шляхом раптового союзу таких різних сил парламентська більшість і кабінет міністрів будуть працездатними, ефективними у своїх діях і, нарешті, довговічними.

Отже, останні парламентські вибори 2010 р. продемонстрували тенденцію збільшення кількості регіональних партій, які отримали 28 депутатських мандатів. Можливим є той факт, що у недалекому майбутньому провідні партії Британії зможуть привернути на свою сторону «малі партії» як, наприклад, лібдемів. А це багато чи мало, а додаткова підтримка будь-якої провідної британської партії у парламенті, а за можливого сучасного прецеденту — і в уряді.

Зрозумілим є те, що зводити «моніторингову демократію» лише до Інтернету чи до теледебатів означало б серйозно переоцінювати її значення і недооцінювати багато інших її видів. Загальний підсумок виборів у Великобританії не зводиться ні до їх суто конкретних результатів, ні навіть до тих змін, яких зазнає партійна система країни. Вибори-2010, як і вибори-2008 у США, позначили новий вектор політичного розвитку, який істотно змінить сам характер сучасної політики і який заслуговує найглибшого і усебічного вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Полтавские корни британского политика № 1* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://poltava-arenda.com.ua/read/poltavskie_korni_britanskogo_politika__
2. *Первые британские предвыборные дебаты: правящая партия упустила шанс* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/world/20100430/228443767.html#13810764908553&message=resize&relto=register&action=addClass&value=registration>
3. *Хабаров А.* Предвыборные теледебаты в Великобритании: дуэль на троих, где каждый сам за себя [Электронный ресурс] / А. Хабаров. – Режим доступа : <http://www.vesti.ru/doc.html?id=356548>
4. *Ник Клегг: самый большой счастливчик британской политики* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/politics/20100513/233754790.html#13810596854853&message=resize&relto=register&action=addClass&value=registration>
5. *Человек недели: Ник Клегг* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.euromag.ru/man_of_week/25915.html
6. *Кэрролл П.* Московские уроки для лондонских политиков [Электронный ресурс] / П. Кэрролл // Российская газета. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2010/06/10/rbth-londontandem.html>
7. *Nick Clegg's speech to the Liberal Democrat conference* [Electronic resource] // The Guardian Monday 20 September 2010. – Access mode : <http://www.theguardian.com/politics/2010/sep/20/nick-clegg-speech-liberal-democrat>
8. *Clegg N.* Only the Liberal Democrats listen to Britain [Electronic resource] / N. Clegg // The Guardian, Wednesday 21 April 2010. – Access mode : <http://www.theguardian.com/commentisfree/2010/apr/21/duopoly-parallel-universe-lib-dem>
9. *Riddell Mary.* Nick Clegg's authority is secure, but his party has been hollowed out [Electronic resource] / Mary Riddell // The Telegraph 17 Sep 2013. – Access mode : <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/nick-clegg/10315582/Nick-Cleggs-authority-is-secure-but-his-party-has-been-hollowed-out.html>
10. *Grice A.* David Cameron is smiling now. But Nick Clegg could have last laugh [Electronic resource] / A. Grice // The Independent Friday 27 September 2013. – Access mode : <http://www.independent.co.uk/voices/comment/david-cameron-is-smiling-now-but-nick-clegg-could-have-last-laugh-8845181.html>
11. *Election 2010.* Swingometer [Electronic resource]. – Access mode : http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8574653.stm
12. *Ананьева Е. В.* Сломался ли маятник двухпартийной системы Британии? / Е. В. Ананьева // Великобритания перед всеобщими выборами 2010 г. / под ред. А. А. Громько [и др.]. – М. : Ин-т Европы РАН ; Рус. сувенир, 2010. – С. 24–36.